

Iz revije Slovenščina v šoli, letnik 29, 2. številka, 2026, str. 35–45

Članek: Načrtovanje pouka slovenščine v prvem letniku srednje strokovne šole

Avtorica: Valentina Kobal

Priloga 1: Teme, skupine ciljev in minimalni standardi znanja pri pouku slovenščine v 1. letniku srednjega strokovnega izobraževanja

Vir: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (2025). *Katalog znanj: Slovenščina (srednje strokovno izobraževanje)*. Ljubljana: spletna izdaja. https://eportal.mss.edus.si/msswww/datoteke/katalogi_znanja/2026/kz-dp-slovenscina-ssi.pdf

1. Tema: Pravopis in pravorečje

Preglednica 1: Tema: Pravopis in pravorečje; skupina ciljev in standardi znanja: Pravopis (velika in mala začetnica, ločila)

Cilji (obvezni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: Pravopis (velika in mala začetnica, ločila)	
Dijak: • dejavno in problemsko nadgrajuje znanje slovenskega pravopisa; • pravilno zapisuje besedilo; • prepozna pravopisne napake v zapisu in jih odpravlja.	Dijak: • tvori pravopisno pravilna besedila; • v povedi/zvezi povedi/besedilu odkrije pravopisne napake, jih odpravi in utemelji z navajanjem pravila; • navede določeno pravopisno pravilo in ga ponazori s svojim zgledom; • uporabi pravopisne priročnike v knjižni in spletni obliki.

2. Tema: Slovenski jezik v prostoru, družbi in času

Preglednica 2: Tema: Slovenski jezik v prostoru, družbi in času; skupina ciljev in standardi znanja: Slovenski jezikovni prostor

Cilji (obvezni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: Slovenski jezikovni prostor	
Dijak: • problemsko spozna značilnosti slovenskega jezikovnega prostora.	Dijak: • predstavi prostorsko umeščenost slovenskega jezika, kje vse se govori in kateri jeziki ga obkrožajo; • predstavi vlogo madžarščine v delu Prekmurja in italijanščine v delu slovenske Istre; • predstavi vlogo slovenščine po svetu; • predstavi vlogo drugih jezikov v Republiki Sloveniji, tudi jezikov priseljencev.

Preglednica 3: Tema: Slovenski jezik v prostoru, družbi in času; skupina ciljev in standardi znanja: Slovenski jezik v družbi

Cilji (obvezni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: Slovenski jezik v družbi	
Dijak: • razvija zavest o slovenskem jeziku v družbi in jezikih v družbi nasploh.	Dijak: • določi, katero vlogo¹ ima (lahko) slovenščina v Republiki Sloveniji in slovenskem zamejstvu, Evropski uniji; • utemelji pomen rabe slovenščine v vsakdanjem in poklicnem življenju; • predstavi vlogo nebesednega jezika ob besednem jeziku pri (svojem) sporazumevanju.

Preglednica 4: Tema: Slovenski jezik v prostoru, družbi in času; skupina ciljev in standardi znanja: Jezikovne zvrsti

Cilji (obvezni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: Jezikovne zvrsti	
Dijak: • nadgrajuje znanje o jezikovnih zvrsteh, njihovih značilnostih ter okoliščinah za njihovo rabo.	Dijak: • razloži delitev jezikovnih zvrsti² in pred tvorbo besedila izbere najustreznejšo zvrst glede na dane okoliščine; • poimenuje značilnosti slenga in žargona.

Preglednica 5: Tema: Slovenski jezik v prostoru, družbi in času; skupina ciljev in standardi znanja: Zgodovina slovenskega jezika

Cilji (obvezni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: Zgodovina slovenskega jezika	
Dijak: • pozna razvoj slovenščine od praslovanščine do 17. stoletja; • spozna osnovne jezikovne družine v Evropi in njihove pomembnejše jezike.	Dijak: • sintetično predstavi zgodovino slovenskega jezika; • našteje osnovne jezikovne družine³ v Evropi in njihove značilne predstavnike.

1 o prvi, drugi, tuji jezik o jezik kot sredstvo za sporazumevanje o slovenščina v Republiki Sloveniji: kot prvi/materni jezik, jezik okolja, državni jezik, uradni jezik o slovenščina v slovenskem zamejstvu: kot prvi/materni jezik, jezik okolja, uradni jezik

2 o knjižni jezik o pogovorni jezik o narečje

3 o jezikovne družine v Evropi (satemska in kentumska skupina indoevropskih jezikov)

3. Tema: Književnost kot besedna umetnost v prostoru in času

Preglednica 6: Tema: Književnost kot besedna umetnost v prostoru in času; skupina ciljev in standardi znanja: V prostoru in času

Cilji (obvezni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: V prostoru in času	
Dijak: - spoznava literarnozgodovinski kontekst književnih besedil; pri tem uporablja strokovne izraze⁴ iz tega kataloga znanja; - navaja poglobitve predstavnike literarnozgodovinskega obdobja oz. smeri in njihova dela; - spoznava pomen literarnozgodovinskega obdobja oz. smeri, v katerem je nastalo predpisano oz. obravnavano književno besedilo, in ga vrednoti.	Dijak: - pozna družbeno-kulturne in duhovnozgodovinske značilnosti literarnozgodovinskega obdobja oz. smeri, kar dokaže tako, da v obravnavanem književnem besedilu opredeli prvine literarnozgodovinskega obdobja oz. smeri, v katerem je nastalo; - navede poglobitve predstavnike obdobja oz. smeri ter njihova reprezentativna dela.

Preglednica 7: Tema: Književnost kot besedna umetnost v prostoru in času; skupine ciljev in standardi znanja: Stare neevropske književnosti in antika, Srednji vek, Od renesanse do baroka

Cilji (obvezni)	Standardi znanja
Skupine ciljev in standardi znanja: Stare neevropske književnosti in antika Srednji vek Od renesanse do baroka	
Dijak: - bere besedila navedene književnosti ter izraža doživljanje in razumevanje prebranega; - interpretira književna besedila; pri tem uporablja strokovne izraze iz tega kataloga znanja; - bere besedila iz navedenega obdobja ter izraža doživljanje in razumevanje prebranega.	Dijak: - predstavi in analizira vsebinske ter prevladujoče oblikovne in slogovne lastnosti besedil navedenega obdobja; - ustrezno uporabi strokovne izraze⁵ iz tega kataloga znanja tako, da jih poveže s književnim besedilom.

Za vse tri navedene skupine ciljev veljajo isti cilji in standardi.

V prvem letniku načrtujemo obravnavo naslednjih književnih besedil:

I. Stare neevropske književnosti in antika (obvezna tema)

Obvezna besedila

- Homer: Odiseja/Iliada
- Biblija: Prilika o izgubljenem sinu
- Sofoklej: Kralj Ojdip/Antigona (predlog za domače branje⁶)

Izbirna besedila (izberemo najmanj eno besedilo iz nabora):

- Ehnaton: Himna sončnemu božanstvu
- Sinuhejeva zgodba/Mahabharata, Zgodba o Nalu (1. spev)/Pesem o Savitri
- 1001 noč/besedila Li Taj Poja ali Hafisa
- Sveto pismo: Psalm 130/129 (Iz globočine)/Visoka pesem
- Sapfo: Himna Afroditi/Katul: Blagoslov ljubezni/Horac: Carpe diem
- Vergil: Eneida

⁴ starojudovska književnost • antika • evropski srednji vek • slovenski srednji vek • pismenstvo • humanizem • renesansa • reformacija/protestantizem • protireformacija • barok • klasicizem

⁵ rimska lirika • grško-rimska epika • trojanski in tebanski mit • junaško-mitološki ep • homerska primera • grška drama in gledališče • tragedija • tragično • katarza • prilika • dramski trikotnik • dramski konflikt • mitologija • psalm • verski in posvetni motivi • trubadurska/viteška lirika • rokopis • pridiga/homilija • sonet • novela • roman • elizabetinsko gledališče • parodija (na viteške romane) • renesančna tragedija in komedija

⁶ Dijaki v prvem letniku poleg vsaj ene knjige s seznama za motivacijsko branje preberejo vsaj še dve knjigi s seznama obveznega domačega branja, in sicer:

- Sofoklej: Kralj Ojdip/Antigona,
- Giovanni Boccaccio: Dekameron (Izbor)/William Shakespeare: Hamlet/Romeo in Julija/Beneški trgovci.

II. Srednji vek (neobvezna tema)

Obvezna besedila:

- Christine de Pizan: Mesto dam
- Il. Brižinski spomenik
- Velikonočna pesem (iz Stiškega rokopisa)/Konrad Žolneški: Slana in nenadni sneg (viteška pesem na slovenskih tleh)

Izbirna besedila (izberemo najmanj eno besedilo iz nabora):

- Dante: Božanska komedija
- Villon: Balada o obešencih

III. Renesansa (neobvezna tema)

Obvezna besedila:

- Francesco Petrarca: O, blažen bodi čas pomladnih dni (Sonet 61)/William Shakespeare: Sonet 13
- Giovanni Boccaccio: Novela o sokolu/O bistroumni Filipi (predlog za domače branje)
- William Shakespeare: Hamlet/Romeo in Julija (predlog za domače branje)
- Miguel de Cervantes Saavedra: Don Kihot

Izbirna besedila (izberemo najmanj eno besedilo iz nabora):

- Louise Labé: Sonet XVIII
- Giovanni Boccaccio: Andreuccio iz Perugie/Kraljica Navarska: Heptameron
- William Shakespeare: Othello/Macbeth/Beneški trgovec/Ukročena trmoglavka

IV. Reformacija in barok (obvezna tema)

- Primož Trubar: En regišter ... (Proti zidavi romarskih cerkva)
- Janez Svetokriški: Na noviga lejta dan

4. Tema: Jezikovni sistem in njegova vloga**Preglednica 8:** Tema: Jezikovni sistem in njegova vloga; skupina ciljev in standardi znanja: Jezikovne ravnine in univerzalnost jezikovnega sistema

Cilji (obvezni)	Standardi znanja (osnovni)
Skupina ciljev in standardi znanja: Jezikovne ravnine in univerzalnost jezikovnega sistema	
Dijak: • dopolnjuje in nadgrajuje svoje poznavanje jezikovnih ravnin iz osnovne šole in ob tem povezuje svoje poznavanje jezikovnega sistema in njegove vloge v logično zaokroženo celoto.	Dijak: • po opazovanju besedila, povedi, stavka in besede predstavi svoje ugotovitve z vidika različnih jezikovnih ravnin.⁷

Preglednica 9: Tema: Jezikovni sistem in njegova vloga; skupina ciljev in standardi znanja: Glasoslovje

Cilji (obvezni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: Glasoslovje	
Dijak: • dejavno in problemsko spoznava glasoslovje slovenskega jezika.	Dijak: • opiše knjižno izreko besed, tudi v primerjavi z neknjižnim izgovorom; • izgovori besedo na podlagi glasoslovno ustreznega zapisa; • v povedi/zvezi povedi/besedilu najde s strokovnim izrazom⁸ poimenovano jezikovno prvino; • glasove zapiše pravopisno ustrezno.

⁷ o glasoslovje o besedotvorje o besedoslovje o oblikoslovje o skladnja o besediloslovje

⁸ o mesto izgovora o ozki e o ozki o o široki e o široki o o polglasnik o neobstojni polglasnik o zvočnik o nezvočnik o zveneči o nezveneči o naglas o naglašeni samoglasnik o nenaglašeni samoglasnik o brezglasnica o enoglasnica o večglasnica o naglasno znamenje o ostrivec o krativec o strešica

Preglednica 10: Tema: Jezikovni sistem in njegova vloga; skupina ciljev in standardi znanja: Besedoslovje

Cilji (obvezni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: Besedoslovje	
Dijak: • dejavno in problemsko spozna besedoslovje slovenskega jezika; • uporablja jezikovne portale ter spozna knjižne jezikovne priročnike.	Dijak: • izbere besedilu in okoliščinam ustrezne besede; • razloži pomen besede in besedne zveze iz prebranega/poslušanega besedila in jih uporabi v novih povedih; • predstavi pomene dane večpomenske besede in jih ponazori v povedih; • dani besedi najde sopomenko, protipomenko, nadpomenko, podpomenko, besede iz iste besedne družine in iz istega tematskega polja; • zamenja prevzeto besedo z domačo ustreznico in obratno; • razloži stalno besedno zvezo, frazem in ju uporabi v besedilu; • v povedi/zvezi povedi/besedilu najde s strokovnim izrazom⁹ poimenovano jezikovno prvine; • izbere in uporabi ustrezne spletne in knjižne jezikovne priročnike; • najde informacije v spletnem slovarskem sestavku.

5. Tema: Sporazumevanje in besedilo

Preglednica 11: Tema: Sporazumevanje in besedilo; skupina ciljev in standardi znanja: Besediloslovje ter sprejemanje, razumevanje in tvorjenje neumetnostnih besedil

Cilji (obvezni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: Besediloslovje ter sprejemanje, razumevanje in tvorjenje neumetnostnih besedil	
Dijak: • dejavno in problemsko spozna besediloslovje slovenskega jezika ter njegovo vlogo pri boljšem tvorjenju in sprejemanju enogovornih in dvogovornih besedil; • dejavno in problemsko razvija zmožnost sprejemanja, razumevanja in tvorjenja neumetnostnih besedil (tudi večkodnih) ob upoštevanju dejavnikov sporazumevanja (vključno s poklicnimi okoliščinami in specifikami digitalnih okolij), jezikovnih in nejezikovnih kodov ter lastnosti posameznih besedilnih vrst; • kritično vrednoti informacije v različnih vrstah sprejetih neumetnostnih besedil; • uporablja strategije za sprejemanje in tvorjenje neumetnostnih besedil; • uporablja tiskane in druge informacijske vire.	Dijak: • prepozna, poimenuje in določi dejavnike sporazumevanja; pri tem uporabi strokovne izraze¹⁰ iz kataloga znanja; • prepozna in uporabi slogovne postopke (načine razvijanja teme); • v neumetnostnem besedilu predstavi temo besedila, poišče ključne besede/besedne zveze in povzame bistvene podatke; • prepozna jezikovne in nejezikovne znake; • podatke iz sprejetega neumetnostnega besedila s poklicnega področja (ali iz več besedil) razvrsti, primerja, interpretira in kritično ovrednoti; • prepozna vrsto in strukturo neumetnostnega besedila s poklicnega področja; • digitalnem okolju tvori smiselno, slogovno ustrezno in jezikovno pravilno neumetnostno besedilo s poklicnega področja.

⁹ o besedna družina o pomensko polje o enopomenka o večpomenka o sopomenka o protipomenka o nadpomenka o podpomenka o stalna besedna zveza o frazem o pregovor

¹⁰ o namen besedila o tema besedila o dejavniki sporazumevanja: udeleženci: tvorec [/avtor/sporočevalec/pisec], prejemnik [/naslovnik], soudeleženelec [/sogovorec], okoliščine: kraj (naslednja/objave), čas (nastanka/objave) o jezikovni in nejezikovni znak/besedne in nebesedne prvine o slogovni postopki: pripovedovanje, opisovanje, razlaganje, utemeljevanje/argumentacija o sporočevalčev namen

Preglednica 12: Tema: Sporazumevanje in besedilo; skupina ciljev in standardi znanja: Besedilo, besedilne vrste in besedilne skupine

Cilji (obvezni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: Besedilo, besedilne vrste in besedilne skupine	
Dijak: dejavno in problemsko spoznava lastnosti posameznih vrst neumetnostnih besedil iz tega kataloga znanja.	Dijak: - razvrsti besedilo glede na vrsto; pri tem uporabi strokovne izraze iz tega kataloga znanja¹¹; - razčleni, tvori obvezne besedilne vrste: vabilo, zahvalo, opravičilo, prijavo, pritožbo, prošnjo; - na podlagi znanih besedilnih vrst (tudi iz osnovne šole) razčleni tudi besedila, ki vsebujejo značilnosti več besedilnih vrst.

6. Tema: Slovenščina v digitalni dobi

Preglednica 13: Tema: Slovenščina v digitalni dobi; skupina ciljev in standardi znanja: Oblikovanje in razvijanje zavesti o slovenščini v digitalni dobi

Cilji (obvezni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: Oblikovanje in razvijanje zavesti o slovenščini v digitalni dobi	
Dijak: - bere digitalno besedilo ter dejavno prepozna razlike med linearnim in digitalnim branjem; - kritično bere digitalna besedila s poklicnega področja in pri tem uporablja ustrezne strategije.	Dijak: - celostno bere digitalna besedila (tudi s poklicnega področja); - nastavi slovenščino kot operacijski jezik v vsaki napravi in v vsakem operacijskem sistemu, ki to dopušča.

7. Tema: Slovenska slovstvena folklor

Preglednica 14: Tema: Slovenska slovstvena folklor; skupina ciljev in standardi znanja: Umetnost govornega in petega jezika

Cilji (izbirni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: Umetnost govornega in petega jezika	
Dijak: - sprejema besedila slovenske slovstvene folklor ter izraža doživljanje, razumevanje in vrednotenje sprejetih besedil; pri tem uporabi strokovne izraze iz tega kataloga znanja; - primerja besedila slovenske slovstvene folklor med seboj; - prepozna ljudske motive in like v sodobni slovenski poeziji in kratki prozi.	Dijak: - vsebinsko, slogovno in oblikovno analizira ter interpretira besedila slovenske slovstvene folklor; - ustrezno uporabi strokovne izraze¹² iz tega kataloga znanja tako, da jih poveže s književnim besedilom slovenske slovstvene folklor.

¹¹ o neumetnostno besedilo o književno/umetnostno besedilo o praktičnosporazumevalno besedilo o strokovno besedilo o poljudnoznanstveno besedilo o uradno besedilo o uradno besedilo o neuradno besedilo o formalno besedilo o neformalno besedilo o govorno besedilo o zapisano besedilo o objektivno besedilo o subjektivno besedilo

¹² o ljudska pesem o ljudska družinska balada o ljudska bajeslovna balada o bajčna pripovedka ali bajka o legendna povedka ali legenda o razlagalna povedka o zgodovinska povedka o ljudsko število o pomanjševalnica o primera o ponavljanje o dialektizem o arhaizem

Preglednica 15: Tema: Slovenska slovstvena folklor; skupina ciljev in standardi znanja: V prostoru in času

Cilji (izbirni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: V prostoru in času	
Dijak: sprejema besedila iz slovenske slovstvene folklore, opazuje in predstavlja temeljne značilnosti, ob tem pa uporablja strokovne izraze iz tega kataloga znanja.	Dijak: ob sprejetih besedilih pojasni, kaj je značilno za različice slovenske slovstvene folklore.

Preglednica 16: Tema: Slovenska slovstvena folklor; skupina ciljev in standardi znanja: Odzivi

Cilji (izbirni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: Odzivi	
Dijak: - na različne načine izraža svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje sprejetih besedil slovenske slovstvene folklor in jih aktualizira; - literarno ustvarja in poustvarja na podlagi sprejetih besedil; - soustvarja folklorni dogodek/prisostvuje folklornemu dogodku.	Dijak: - aktualizira ljudska besedila tako, da jih poveže s primeri iz sodobnega življenja; - na podlagi književnega znanja in lastnih bralnih izkušenj ovrednoti sprejeta besedila slovenske slovstvene folklor in svoje mnenje utemelji.

Besedila slovenske slovstvene folklor (neobvezna tema)

Obvezna besedila:

- Epska oz. lirska ljudska pesem: Rošlin in Verjanko/Od lepe Vide
- Ljudska pripoved: Kralj Matjaž/Zlatorog/Kurent

Izbirna besedila (izberemo najmanj eno besedilo iz nabora):

- Dekle moje, prinesi mi vode/Delaj, delaj dekle pušcl/Trgaj mi rožice
- Riba Faronika
- O nastanku sveta/Ajdovska deklica na Prisanku/Erazem Predjamski

Vpliv slovenskega ljudskega slovstva na sodobno slovensko književnost dijak spoznava ob naslednjih besedilih:

- Svetlana Makarovič: Zeleni Jurij/Kolovrat
- Veno Taufer: Pesmarica rabljenih besed
- Jani Oswald: Pes Marica
- Drago Jančar: Prikazovanje/Ljudska balada/Pogled angela

8. Tema: Odzivi na književna besedila

Preglednica 17: Tema: Odzivi na književna besedila; skupina ciljev in standardi znanja: Kritično branje

Cilji (obvezni)	Standardi znanja
Skupina ciljev in standardi znanja: Kritično branje	
Dijak: - na različne načine izraža svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje prebranih književnih besedil (vključno z domačim branjem); - aktualizira prebrano književno besedilo.	Dijak: - aktualizira predpisano književno besedilo tako, da ga poveže z osebnim in poklicnim življenjem; - se kritično opredeli do prebranega in svoje mnenje utemelji.